

**Nacionālās alkoholisma ierobežošanas padomes
sanāksmes**

PROTOKOLS

Rīgā

Datums:	17.05.2023	Nr.	1/2023

Sākums:	14:00	Beigas:	16:00

Norises vieta:	Veselības ministrija, 309.telpa		

Vada:	Līga Meņģelšone – veselības ministre		

Piedalās (Padomes locekļi):	Vārds Uzvārds, amats	Piedalās
		Jana Feldmane , Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta direktore
	Inģus Allīks , Labklājības ministrijas valsts sekretārs	☒
	Laila Ābola , Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības pārstāve, Lauksaimniecības un pārtikas nozaru arodbiedrības priekšsēdētāja	☒
	Astrīda Stirna , Rīgas Psihiatrijas un narkoloģijas centrs Narkoloģijas palīdzības dienesta vadītāja	☒
	Pēteris Leiškalns , Latvijas Darba devēju konfederācijas sociālās drošības un veselības aizsardzības eksperts	☒
	Dzintars Mozģis , Slimību profilakses un kontroles centra direktora vietnieks sabiedrības veselības un profilakses jautājumos	☒
	Jolanta Krastiņa , Finanšu ministrijas Netiešo nodokļu departamenta Muitas un akcīzes nodokļa nodaļas vadītāja - departamenta direktora vietiece (Solvitas Āmares – Pilkas vietā)	☒
	Iluta Treija Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departamenta Nozaru politikas nodaļas vadītāja (Baiba Mūrnieces vietā)	☒
	Imants Zaķis , Iekšlietu ministrija Nozares politikas departamenta direktora vietnieks	☒
	Henriks Danusēvičs , Latvijas Tirgotāju asociācijas prezidents	☒
	Dace Ugare , Zemkopības ministrijas Veterinārā un pārtikas departamenta direktores vietiece	☒
	Baiba Baškere , Izglītības un zinātnes ministrijas Departamenta direktora vietiece pedagoģu un pieaugušo izglītības jomā	☒
	Didzis Brūklītis , Ekonomikas ministrijas Iekšējā tirgus departamenta Konkurences, tirdzniecības un patērētāju tiesību nodaļas vadītājs	☒
	Valdis Oțzulis , Aizsardzības ministrijas Aizsardzības plānošanas un analīzes departamenta direktors	☒
	Elīna Luca , Satiksmes ministrijas Transporta loģistikas un starptautiskās sadarbības koordinācijas departamenta direktore (Ulda Reimaņa vietā)	☒

	Ilze Rudzīte , Latvijas Pašvaldību savienības padomniece veselības un sociālajos jautājumos	☐
Pieaicinātie*:		
	Inese Tērauda , Patērētāju tiesību aizsardzības centra Otrās patērētāju kolektīvo interešu uzraudzības daļas vecākā eksperte	☒
	Dainis Platacs , Patērētāju tiesību aizsardzības centra Otrās patērētāju kolektīvo interešu uzraudzības daļas vadītājs	☒
	Māriete Ziemele , Valsts policijas Galvenās Kārtības policijas pārvaldes Koordinācijas un kontroles pārvaldes priekšnieka vietniece Dienestu koordinācijas biroja priekšniece	☒
	Viktors Vaščenkovs , Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas policijas pārvaldes ONSSNAP 3. nodaļas galvenais inspektors	☒
	Inga Birzniece , Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vadītāja	☒
	Sanita Lazdiņa , Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vecākā eksperte	☒
	Aija Pelne , Slimību profilakses un kontroles centra Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vadītāja	☒
Protokolē:	Sanita Lazdiņa , Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vecākā eksperte	
Darba kārtība/ sanāksmē apspriestais:		
1. Nacionālās alkoholisma ierobežošanas padomes sēdes atklāšana un sēdes darba kārtības apstiprināšana (<i>padomes priekšsēdētāja, veselības ministre Līga Meņģelšone</i>); Atklāj padomes sēdi. Uzsver, ka Latvija ir pirmā vietā pēc alkohola patēriņa Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (turpmāk – OECD) valstu vidū. Vērš uzmanību, cik lieli tiešie izdevumi ir radušies veselības sektoram 2021. gadā, cīnoties ar alkohola lietošanas radītajā sekām, norādot, ka tie ir aptuveni 56,6 milj. gadā. Uzsver ka Veselības ministrija ir izstrādājusi likumprojektus – “Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā” un “Grozījums Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā”, kas jau skatīti Ministru kabinetā un paredz noteikt ierobežojumus alkohola cenu un atlaižu reklāmai. Norāda, ka apzinās Latvijas reklāmas nozares neapmierinātību ar Veselības ministrijas virzītajiem grozījumiem likumos, vienlaikus akcentē, ka, lai mazinātu strauji augošo alkohola patēriņu, ir jāveic mērķtiecīgi pasākumi, lai minēto problēmu risinātu. Piekrīt, ka izstrādātajiem grozījumiem likumos ir jābūt visaptverošiem un jāattiecas uz visiem informācijas kanāliem, kuros var reklamēt cenas un atlaides, t.sk. arī mazumtirdzniecības vietām. Vienlaikus atsaucas uz reklāmas nozares sniegto viedokli, ka nozare būtu gatava izvietot vairāk sociālās reklāmas, lai mazinātu alkohola patēriņu sabiedrībā. 2. Īstenotie pasākumi alkoholisko dzērienu reklāmas un sponsorēšanas ierobežojumu kontrolē 2021. un 2022. gadā (<i>Patērētāju tiesību aizsardzības centra Otrās patērētāju kolektīvo interešu uzraudzības daļas vadītājs Dainis Platacs</i>); Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (turpmāk – PTAC) informē par paveikto alkoholisko dzērienu reklāmas un sponsorēšanas ierobežojumu kontrolē 2021. un 2022. gadā. Norāda, ka		

pēdējos gados PTAC nav konstatējis pārkāpumus vai uzsācis kādas administratīvo pārkāpumu lietas. Uzraudzība notiek uz iesniegumu un sūdzību pamata. Vienlaikus PTAC nepieciešamības gadījumā veic arī preventīvās uzraudzības funkciju. Norāda, ka bieži tiek konsultēti komersanti par dažādu reklāmas maketu atbilstību tiesību aktos noteiktajām prasībām. PTAC visbiežāk konstatē tādus reklāmas pārkāpumus kā personas attēlošana lietojam alkoholu, alkoholiskie dzērieni tiek izvietoti vides reklāmās, uz reklāmas nav izvietots tiesību aktos noteiktais brīdinājums. Vienlaikus norāda uz nepilnībām tiesību aktos, ka šobrīd nav skaidrots jēdziens “vides reklāma”, kas apgrūtina uzraudzības funkcijas veikšanu. Vērš uzmanību, ka ierobežojumi reklāmas izvietošanai tiesību aktos nevar tikt attiecināti bezalkoholiskiem dzērieniem, taču reizēm reklāmās tiek lietots jēdziens - bezalkoholiskais alus vai vīns, taču tiesību aktos paredzētie ierobežojumi alkoholiskajiem dzērieniem uz šādiem bezalkoholiskajiem dzērieniem nevar tikt attiecināti. Vienlaikus norāda uz nākotnes izaicinājumiem PTAC darbā alkoholisko dzērienu reklāmas uzraudzībā, t.sk. brīdī, kad Saeimā tiks pieņemti un stāsies spēkā iepriekš minētie likumprojekti.

I. Birzniece jautā, vai PTAC veic arī plānveida uzraudzību/monitoringu vai tikai balstās uz iesniegumiem un sūdzībām, jo pieejas, kā uzraudzīt alkohola reklāmas ierobežojumus, atšķiras dažādu ES valstu starpā.

D. Platacis min, ka lielākoties alkohola reklāmas ierobežojumi tiek ievēroti un būtiski pārkāpumi netiek konstatēti. Norāda, ka katrs gadījums (iesniegums, sūdzība) tiek vērtēts individuāli. Lielākoties PTAC cenšas novērst pārkāpumus pirms tie tiek izdarīti, proti, sniedzot konsultācijas uzņēmējiem par noteiktajām prasībām. Patstāvīgs regulārs monitorings netiek veikts, bet tiek reaģēts uz sūdzībām. PTAC arī patstāvīgi uzrauga, piemēram, *Instagram* vietnes un PTAC seko līdzi tiem profiliem, kuriem ir liels sekotāju skaits, skatoties, vai tiem nav jau reklāmas ietvaros izvietoti alkoholiskie dzērieni, kas būtu apmaksāta reklāma un vai saturs atbilst tiesību aktos noteiktajiem ierobežojumiem attiecībā uz reklāmu izvietošanu.

J. Feldmane jautā, vai PTAC ir iespējas izkontrolēt arī sociālos tīklus un tīmekļa vietnes, kā *Tik tok*, *Instagram*.

D. Platacis uzsver atkārtoti, ka kontrole tiek veikta uz sūdzību pamata, bet, lai pārkāpumi nerastos, svarīgi ir informēt uzņēmējus par prasībām un ierobežojumiem jau pirms tam, kad tie stājas spēkā. Šāda prakse ir bijusi arī brīdī, kad stājas spēkā ierobežojumi alkoholisko dzērienu vides reklāmām.

L. Meņģelšone norāda, ka arī brīdī, kas Saeimā tiks izdiskutēti un pieņemti Veselības ministrijas izstrādātie likumprojekti, kas paredz izmaiņas alkoholisko dzērienu cenu un atlaīžu reklāmām, ir nepieciešams informēt uzņēmējus par izmaiņām un prasībām.

J. Feldmane piekrīt, ka Veselības ministrija gatava palīdzēt PTAC, lai sagatavotu skaidrojošu informāciju uzņēmējiem un ražotājiem par izmaiņām.

H. Danusevičs jautā, kāds ir Veselības ministrijas izstrādāto likumprojektu mērķis ierobežot tirdzniecības veicināšanas pasākumus (apjoma atlaides), vai ierobežojums attieksies arī uz alkoholisko dzērienu vairumtirdzniecības vietām. Norāda, ka, viņaprāt, šim ierobežojumam nav jābūt attiecināmam uz vairumtirdzniecības vietām.

S. Lazdiņa atbild, ka Veselības ministrijas izstrādāto likumprojektu mērķis ir ierobežot tirdzniecības veicināšanas pasākumus, t.sk. apjoma atlaides alkoholisko dzērienu mazumtirdzniecības vietās, bet ne vairumtirdzniecības vietās.

H. Danusevičs jautā, kā alkoholisko dzērienu ražotājiem turpmāk cīnīties par pircējiem pēc Veselības ministrijas izstrādāto grozījumu pieņemšanas. Norāda, ka, viņaprāt, ir citi instrumenti, kas būtu izmantojami, lai ierobežotu alkoholisko dzērienu pieejamību, t.sk. nepilngadīgiem, piemēram, pārdošanas vecuma celšana, kā tas šobrīd ir rosināts Saeimā attiecībā uz tabakas un nikotīna saturošu produktu tirdzniecību.

J. Feldmane norāda, ka Veselības ministrijas sagatavotie grozījumi neparedz ierobežot alkoholisko dzērienu brenda reklāmu, tādēļ par pircējiem var savā starpā konkurēt ar citiem produkta parametriem (garšu, izskatu, noformējumu).

3. Īstenotie pasākumi alkohola aprites kontroles jomā 2021. un 2022. gadā, tai skaitā konstatētie pārkāpumi saistībā ar alkoholisko dzērienu mazumtirdzniecību, izmantojot distances līguma starpniecību (*Valsts policijas Galvenās Kārtības policijas pārvaldes Koordinācijas un kontroles pārvaldes priekšniekavietniece Dienestu koordinācijas biroja priekšniece Mārīte Ziemele, Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas policijas pārvaldes ONSSNAP 3. nodaļas galvenais inspektors Viktors Vaščenkovs*).

Valsts policija informē par īstenotajiem pasākumiem alkoholisko dzērienu aprites kontroles jomā 2021. un 2022.gadā. Administratīvā atbildība un kriminālatbildība ir paredzēta par legāla alkohola nelikumīgu apriti, kā arī par nelikumīgi izgatavota alkohola apriti. 2021. un 2022.gadā izņemtā nelegālā alkoholiskā dzērienu apjoms ir 53,9 tūkst. litri un atklātas 4 nelegālas alkoholisko dzērienu ražotnes. 2021. un 2022.gadā ir veikti tematiskie reidi alkoholisko dzērienu mazumtirdzniecības vietās, kur 2022.gadā ir pieaudzis veikto kontrolpirkumu skaits gan par alkoholisko dzērienu tirdzniecību laika ierobežojumu ievērošanu, gan par alkohola tirdzniecību nepilngadīgajiem. Vienlaikus norāda, ka šobrīd Valsts policija nevar kontrolēt alkoholisko dzērienu mazumtirdzniecību, izmantojot distances līgumu, jo nav pieņemts tiesību akts, kas paredz kārtību, kā iesaistīt nepilngadīgos kontrolpirkumu veikšanai, izmantojot distances saziņas līdzekļus.

S. Lazdiņa jautā, vai Valsts policijai ir pieejami dati par to, cik daudz no visiem veiktajiem kontrolpirkumiem, ir atklāti gadījumi, kas alkoholiskie dzērieni tiek pārdoti nepilngadīgām personām un vai ir vērtēts, vai šie atklātie gadījumi, kad alkoholisko dzērienus pārdod mazumtirdzniecības vietās nepilngadīgajiem, pieaug vai samazinās.

M. Ziemele atbild, ka šādi dati nav apkopoti un iekļauti prezentācijā, bet var tikt sagatavoti un nosūtīti Veselības ministrijai vēlāk.

I. Birzniece un S. Lazdiņa jautā aktuālo informāciju par Valsts policijas un Iekšlietu ministrijas sagatavotā Ministru kabineta noteikumu projekta virzību, kas paredz precizēt kontrolpirkumu veikšanas kārtību un nodrošināt iespēju kontrolēt, vai nepilngadīgām personām netiek pārdoti un piegādāti ar distances līguma palīdzību, mobilajā lietotnē vai tīmekļvietnē iegādāti alkoholiskie dzērieni.

I. Zaķis atbild, ka gan Iekšlietu ministrija, gan Valsts policija dara visu iespējamo, lai minētos Ministru kabineta noteikumus aizvirzītu apstiprināšanai Ministru kabinetā, tomēr ir saņemti būtiski iebildumi no Datu valsts inspekcijas un Tieslietu ministrijas par fizisku personu datu izmantošanu un aizsardzības nodrošināšanu.

I. Birzniece aicina Valsts policiju un Iekšlietu ministriju nekavējoties iesniegt Ministru kabinetā apstiprināšanai nepieciešamos Ministru kabineta noteikumus, lai varētu izkontrolēt, vai internetā netiek pārdoti un piegādāti uz mājām alkoholiskie dzērieni nepilngadīgām personām.

4. Aktualitātes alkohola profilakses jomā, tai skaitā alkohola lietošanas izplatības un seku rādītāji (*Slimību profilakses un kontroles centra Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vadītāja Aija Pelne*).

Slimību profilakses un kontroles centrs (turpmāk – SPKC) informē par alkohola lietošanas izplatības un seku rādītājiem - alkohola patēriņa rādītājiem, alkohola lietošanas radīto kaitējumu veselībai un SPKC materiālu apkopojums par alkohola lietošanas profilakses jautājumiem sabiedrībai un profesionāļiem. Atkārtoti uzsver, ka alkohols ir 1.grupas kancerogēna viela, kas paaugstina dažādu onkoloģisku slimību attīstības risku. Informēja par pētījumu, kas tika veikts 2023.gadā, kurā tika izpētīts reģistrētais un neregistrētais alkohola patēriņš absolūtā alkohola litros uz vienu 15 gadus vecu un vecāku iedzīvotāju 33 Eiropas valstīs. Pētījumā tika atklāts, Latvijā kopējais reģistrētā alkohola rādītājs ir aptuveni 13 litri, savukārt neregistrētais - 0,81 litri jeb 6.3%. Attiecīgi tika apstiprināts jau esošais reģistrētā alkohola patēriņa rādītājs. Norāda, ka Latvijas iedzīvotājiem raksturīgs riskants alkohola lietošanas modelis, un 13.1% iedzīvotāju pēdējā gada laikā konstatēti alkohola lietošanas traucējumi. Uzsver, ka 2021.gadā ir palielinājusies mirstība no saslimšanām, kas tieši saistītas ar alkohola lietošanu. Informē, ka ir augsts potenciāli zaudēto mūža gadu īpatsvars, it īpaši ar alkoholu tieši saistīto nāves cēloņu grupā.

H. Danusevičs jautā, kā tiek nodrošināta šo sīkražotāju uzraudzība.

J. Krastiņa atbild, ka Valsts ieņēmumu dienests kontrolē sīkražotājus un šajos uzņēmumos saražotā alkohola apriti, tādējādi novēršot iespējamus pārkāpumus un nelegālu apriti. Bet, ja nepieciešams papildus skaidrojums, tad Finanšu ministrija kopā ar Valsts ieņēmumu dienestu var šādu informāciju sagatavot.

D. Ugare jautā, vai šobrīd pieejamie dati par reģistrēto alkoholisko dzērienu patēriņu ir objektīvi, jo rādītājs tiek izteikts arī uz tiem, kam ir 15 gadi un kuriem alkoholiskie dzērieni nevar tikt pārdoti un tie nevar tos lietot. Vienlaikus būtu svarīgi redzēt, kāds ir patēriņš konkrētās vecuma grupā, proti, cik patērē vecuma grupa 15-18 gadi, un kāds pārtēriņa rādītāja īpatsvars vecuma grupā 18 - 65 gadi. Vienlaikus jautā, vai ir pieejami pētījumi par nelegālā alkohola apriti Latvijā, kas dotu patiesu informāciju par situāciju Latvijā.

A. Pelne norāda, ka šāds rādītājs, izsakot patēriņu litros uz iedzīvotājiem vecumā jau no 15 gadu vecuma, ir starptautiski noteikts rādītājs un metodika. Atsevišķs pētījums par nelegālo alkohola apriti nav veikts, lai saprastu, cik liels ir neregistrētais alkohola patēriņš Latvijā, vienlaikus Latvijas situācija tika atspoguļota prezentācijā minētā pētījumā, ko veica par vairākām ES valstīm starptautiski pētnieki.

I. Allīks jautā, vai ir pieejami pētījumi, kuros būtu aprakstīts pārmērīga alkohola lietotāja profils. Šāda informācija būtu svarīga, lai labāk plānotu atbalsta pasākumus tieši šai mērķgrupai.

B. Baškere rosina turpmākās padomes sēdēs iekļaut ne tikai atskaites no iestādēm par paveikto, bet arī vairāk diskutēt un no padomes rosināt priekšlikumus situācijas uzlabošanai.

I. Birzniece norāda, ka prezentācijas sniedz informāciju par esošo situāciju un arī palīdz izprast un meklēt risinājumus. Tāpat norāda, ka padome ir aktīvi jau līdz šim piedalījusies dažādu risinājumu apspriešanā, piemēram, tā deva mandātu alkoholisma ierobežošanas plāna izstrādei un tā saturam, kā arī padomē tika diskutētas plānotās izmaiņas tiesību aktos, lai ierobežotu alkoholisko dzērienu reklāmu. Aicina padomes locekļus pēc sēdes sūtīt savus priekšlikumus nākamajās sēdēs iekļaujamiem jautājumiem.

Pieņemtie lēmumi:

- 1. Pieņemt zināšanai PTAC, Valsts policijas un SPKC padomes sēdē sniegtās prezentācijas.**
- 2. Padomes aicina Valsts policiju sagatavot un atsūtīt papildus prezentācijās iekļautajai statistikai apkopotos datus ar pārkāpumiem, kuros alkoholiskie dzērieni tiek pārdoti nepilngadīgām personām, kas konstatēti veicot kontrolpirkumus mazumtirdzniecības vietās.**
- 3. Padome atkārtoti aicina Iekšlietu ministriju un Valsts policiju nekavējoties iesniegt Ministru kabinetā apstiprināšanai nepieciešamos tiesību aktus, lai nodrošinātu valsts un pašvaldības policijai iespēju uzraudzīt Alkoholisko dzērienu aprites likumā noteikto ierobežojumu kontroli, veicot alkoholisko dzērienu kontrolpirkumus arī tīmekļa vietnē vai mobilajā lietotnē.**
- 4. Padomes locekļiem aicinājums iesūtīt padomes sekretariātam priekšlikumus nākamās padomes sēdes darba kārtībā izskatāmajiem jautājumiem.**

Sanāksmes vadītāja

(paraksts**)ⁱ

Līga Meņģelsone

Protokolētāja

(paraksts**)

Sanita Lazdiņa

* aizpilda nepieciešamības gadījumā

izvēlēties vajadzīgo:

** PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Parakstot manuāli ar pildspalvu papīra formas dokumentu dzēst iedrukāto tekstu - (paraksts*)